

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Γ. Μυλωνᾶς**, παρουσιάζων τὸ κατωτέρω δηλούμενον βιβλίον τοῦ κ. Β. Καραγεώργη, λέγει τὰ ἑξῆς :

Κύριε Πρόεδρε,

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τρίτομον σύγγραμμα εἰς τὴν Ἀγγλικὴν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τμήματος τῆς Κύπρου κ. Βάσου Καραγεώργη, τιτλοφορούμενον «Excavations in the Necropolis of Salamis, Part II», 1970. Εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ νεκροταφείου τῆς Σαλαμίνας (Part I) ἐδημοσιεύθησαν, πάλιν εἰς 3 τόμους, τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐρεῦνης τῶν βασιλικῶν τάφων τοῦ νεκροταφείου ἐκείνου. Εἰς τὸ ἀνὰ χεῖρας δεύτερον μέρος (Part II) περιγράφονται αἱ ἔρευναι τῶν ἐτῶν 1964, 1965 καὶ 1967, αἱ συγκεντρωθεῖσαι εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τῶν τάφων τῆς περιοχῆς τῆς γνωστῆς ὡς Κελλάρκα, κειμένης εἰς ἀπόστασιν 500 περίπου μέτρων ἀπὸ τῶν βασιλικῶν τάφων. Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν ἠρευνήθησαν 118 τάφοι θαλαμωτοὶ καὶ 59 πυραί. Οἱ τάφοι εἶναι ἐσκαμμένοι εἰς τὸ πέτρωμα, ἔχουν θαλάμους ποικίλων διαστάσεων καὶ δρόμους ἄλλοτε ἐπικλινεῖς καὶ ἄλλοτε κλιμακωτούς. Αἱ πυραὶ προφανῶς εἶναι ἑναγισμοί, γενόμενοι πρὸς τιμὴν τῶν ἐν τοῖς τάφοις ἀποτεθέντων. Τὸ κείμενον ἐκ 352 σελίδων περιλαμβάνει πλήρη περιγραφὴν τῶν πυρῶν, τῶν τάφων καὶ τῶν κτερισμάτων, ὡς καὶ 9 ἰδιαιτέρας μελέτας γενομένας ὑπὸ εἰδικῶν ἐπιστημόνων. Ἐκ τῶν μελετῶν τούτων σπουδαιόταται εἶναι ἡ περὶ τῶν εὐρεθέντων νομισμάτων μελέτη τοῦ Δρος Bruno Helly (σ. 236 - 268), ἡ μελέτη τῶν ἐπιγραφῶν, τῶν τε συλλαβικῶν καὶ τῶν ἀλφαβητικῶν, τοῦ Δρος Olivier Masson (σ. 269 - 278), ἡ μελέτη τῶν σκελετῶν καὶ τῶν ὀστέων τῶν διασωθέντων εἰς τοὺς τάφους λειψάνων τοῦ Δρος Robert - P. Charles (σ. 279 - 292) καὶ ἡ μελέτη περὶ τῆς σημασίας τῶν κτερισμάτων τοῦ κ. Κυριάκου Χατζηϊωάννου (σ. 306 - 312).

Οἱ τάφοι καλύπτουν περίοδον τριῶν περίπου αἰῶνων, καλύπτουν δηλαδὴ τοὺς χρόνους ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 7ου π.Χ. μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 3ου π.Χ. αἰῶνος καὶ ἀντικατοπτρίζουν τὴν πολιτιστικὴν, οἰκονομικὴν καὶ πολιτικὴν στάθμην τῶν κατοίκων τῆς Σαλαμίνας τῶν αἰῶνων ἐκείνων. Τὰ σχετικῶς πτωχὰ κτερίσματα τοῦ 5ου καὶ τοῦ 4ου αἰῶνος φανερόνουν τὴν κακοδαιμονίαν, ἡ ὁποία ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Μεγαλόνησον κατόπιν τῆς ἀτυχοῦς ἐπαναστάσεως ἐναντίον τῶν Περσῶν τοῦ 499/8 π.Χ. Εἰς τὸν δεύτερον τόμον δημοσιεύονται φωτογραφαίαι τῶν τάφων καὶ τῶν κτερισμάτων καὶ εἰς τὸν τρίτον σχεδιαγράμματα καὶ τομαί. Τὸ κείμενον περιορίζεται εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν ἀνακαλυφθέντων. Τὰ ἐκ τῆς μελέτης καὶ ἀνασκαφῆς γενικὰ συμπεράσματα, διὰ τὰ ἔθιμα ταφῆς, διὰ τὴν λατρείαν τῶν νεκρῶν, διὰ τὴν ἐν γένει πολιτιστικὴν, οἰκονομικὴν καὶ τεχνικὴν ἐξέλιξιν τῶν

ΠΑΑ 1972

κατοίκων τῆς Σαλαμῖνος προορίζονται διὰ τὸ 4ον μέρος τῆς μελέτης τοῦ νεκροταφείου, τὸ ὁποῖον ἐλπίζομεν ὅτι θὰ ἐκδοθῆ συντόμως.

Σχετικῶς μὲ τὸ ἀνὰ χεῖρας σύγγραμμα πρέπει νὰ ἐξαρθοῦν δύο τινά. Ὡς πρῶτον καὶ σπουδαιότατον πρέπει νὰ ἐξαρθῆ ἡ ταχεῖα δημοσίευσις τῶν εὐρημάτων μιᾶς σημαντικωτάτης ἀνασκαφῆς. Ὡς ἐλέχθη προηγουμένως, ἡ ἀνασκαφὴ συνεπληρώθη τὸ 1967. Προτοῦ παρέλθῃ πενταετία ἐδόθη εἰς τὴν ἐπιστήμην πλήρης περιγραφὴ τῶν ἀποκαλυφθέντων. Τοῦτο εἶναι ἀσύνηθες, εἰμὴ μοναδικόν, εἰς τὰ χρονικά τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν καὶ πρέπει νὰ ἐξαρθῆ ἰδιαιτέρως. Ἐπίσης πρέπει νὰ ἐξαρθῆ ἡ προσεκτικὴ καὶ μεθοδικωτάτη διενέργεια τῆς ἀνασκαφῆς, ἡ ὁποία ἐπέτρεψε τὴν πλήρη ἀξιοποίησιν τῶν διασωθέντων λειψάνων, ὡς καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ πληρότης, ἡ ἀκριβὴς καὶ λεπτομερὴς περιγραφὴ, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὴν συγγραφὴν. Ἀγαθὴ Τύχη διεφύλαξε μέχρι τῶν ἡμερῶν μας τὰ σπουδαῖα λείψανα τῆς Σαλαμῖνος τὰ ὁποῖα οὕτω ἔτυχον καλυτέρας μοίρας τῶν ἀλλαχοῦ τῆς Μεγαλονήσου πρὸ πολλοῦ καὶ νῦν ἀκόμη σκυλευομένων.

Ἡ δευτέρα παρατήρησις σχέσιν ἔχει πρὸς τὸ ἔργον καὶ τὸ καθήκον τοῦ ἀνασκαφέως μελετητοῦ ἀρχαιολόγου. Τὸ ἔργον τοῦτο διαιρεῖται εἰς δύο μέρη. Τὸ ἀνασκαφικόν μέρος τοῦ ἔργου τοῦ κατὰ κανόνα ἐμπίπτει εἰς τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ καὶ ἐπισύρει τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐφημερίδων. Ἡ σπουδαιότης καὶ ἡ ἐπιτυχία τοῦ πρώτου τούτου μέρους ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν Θεὰν Τύχην, ἀπὸ τὴν μεθοδικότητα, τὴν ἐργατικότητα καὶ τὸ πρὸς τὰ πράγματα καὶ τὸ χῶμα ἐνδιαφέρον τοῦ ἀρχαιολόγου.

Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ἔργου τοῦ ἀρχαιολόγου εἶναι τὸ ἀφανές, ἴσως δὲ καὶ τὸ κατὰ πολὺ δυσκολώτερον τοῦ πρώτου, διότι ἡ ἐπιτυχία τοῦ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν τύχην, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ὀλόψυχον ἐργασίαν καὶ πίστιν πρὸς τὴν ἐπιστήμην τοῦ εὐτυχήσαντος νὰ ἀποκαλύψῃ σπουδαῖα κατάλοιπα· τοῦτο εἶναι ἡ ἀξιοποίησις καὶ ἡ διὰ συγγραμμάτων ἐπιστημονικὴ παρουσίασις τῶν ἀποκαλυφθέντων. Τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ἔργου τοῦ ἀρχαιολόγου συνήθως χρονίζει, ἐνίοτε δὲ οὐδέποτε περατοῦται, εἶναι ὅμως ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τρέφει τὴν ἐπιστήμην. Κατὰ κανόνα τὰ ἐπιστημονικὰ ἀρχαιολογικὰ συγγράμματα πρέπει νὰ περιλαμβάνουν δύο μεγάλα κεφάλαια, τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατὸν νὰ ὀνομάσωμεν ὡς περιγραφικὰ καὶ ἐπεξηγηματικά. Ὁ ἀρχαιολόγος εἶναι ὁ μόνος ὑπόλογος εἰς τὴν ἐπιστήμην διὰ τὰ περιγραφικὰ τοῦ κεφάλαια, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπαναληφθοῦν ἡ ἐμπειρία καὶ αἱ γνώσεις τὰς ὁποίας ἀπέκτησε ἀνασκάπτων τὰ περιγραφόμενα. Τὰ βάρος τῆς ὑποχρεώσεως αὐτῆς εἶναι ὄντως μέγα. Αἱ περιγραφαὶ τοῦ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ εἶναι ἀπολύτως ἀκριβεῖς καὶ πλήρεις καὶ νὰ παρέχουν τὰς ἐξ αὐτοψίας κτηθείσας λεπτομερείας, ὅσονδῆποτε μικραὶ καὶ ἂν φαίνωνται. Οὐδεμίαν ὑστερωτέρα

μεταβολή ἢ καὶ προσθήκη συγχωρεῖται εἰς τὸ περιγραφικὸν τοῦτο τμήμα καὶ εἰς τοῦτο θὰ βασισθῇ πᾶσα μελλοντικὴ ἔρευνα καὶ μελέτη· ἐξ αὐτοῦ ἔξαρτᾶται ἡ πρόοδος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης. Εἰς τὸ ἐπεξηγηματικὸν μέρος παρέχονται αἱ ἐξηγήσεις, τὰς ὁποίας ὁ ἀνασκαφεύς, μετὰ τὴν μεγάλην του οἰκειότητα πρὸς τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἀπεκάλυψε βαθμηδὸν καὶ εἰς διάστημα ἑβδομάδων, μηνῶν, ἀκόμη καὶ ἐτῶν, μετὰ τὰ ὁποῖα οὕτως εἰπεῖν, ἔζησε ἐπὶ μικρὸν ἢ μέγα χρονικὸν διάστημα καὶ μετὰ τὴν πλήρη γνῶσιν τῶν ἐρευνῶν καὶ μελετῶν τῶν συναδέλφων του, θὰ ἀναπτύξῃ καὶ θὰ ὑποστηρίξῃ, δημιουργῶν κατὰ τὸ δυνατόν, ἓν πλήρες λογικὸν οἰκοδόμημα. Τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ἔργου τοῦ ἀρχαιολόγου ἐπιδέχεται μελλοντικὰς διαφόρους ἐπεξηγήσεις καὶ μεταβολὰς ἐπιβαλλομένας ὑπὸ τῆς ἀνευρέσεως νέων στοιχείων.

Εἰς τὸ παρὸν σύγγραμμα, ὡς εἶδομεν, περιγράφονται λεπτομερῶς καὶ κατὰ μεθοδικὸν καὶ πλήρη τρόπον τὰ ἀποκαλυφθέντα δι' ἀνασκαφῶν λείψανα τοῦ νεκροταφείου τῆς Σαλαμῖνος. Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι τὸ ὑποδειγματικὸν τοῦτο σύγγραμμα θὰ ἐνταχθῇ εἰς τὴν πρώτην σειρὰν τῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντων ἐπιστημονικῶν πονημάτων τῶν ἀφορώντων ὄχι μόνον εἰς τὰς ἐν Κύπρῳ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι ἐρεῦνας. Εἶναι δὲ προφανές ὅτι τιμᾷ τὴν τε Ἑλληνικὴν ἐπιστήμην καὶ τὸν ἐπιστήμονα, ὁ ὁποῖος τόσας προσφέρει ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν τῆς Κύπρου.
